TRECEREA ILEGALĂ A FRONTIEREI PRIN PRISMA DREPTULUI PENAL COMPARAT

ILLEGAL BORDER CROSSING THROUGH THE PRISM OF COMPARATIVE CRIMINAL LAW

CZU: 343.343.6:340.5 **https://doi.org/10.59295/spd2024j.47**

Andrei PÂNTEA,
ORCID: 0000-0002-4865-421X
e-mail: andreipantea.posta@gmail.com
Academia „Ștefan cel Mare" a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova

Summary. *The state border establishes the spatial limits of action of state sovereignty. Although during historical periods the state borders have been reconfirmed, modified, changed, etc. several times, and international law establishing clear rules of intervention, the present demonstrates a different reality, both through the lens of internationally recognized normative acts, and through from the perspective of national criminal legislation, legislation that differs from state to state, involving several issues of legal-criminal qualification of illegal border crossing, in fact, these facts having a transnational character.*

It follows from the legislation of the Republic of Moldova that the western part of the Republic of Moldova borders with Romania, and the eastern part with Ukraine. Simple and clear, when the reality is completely different.

Keywords: *illegal crossing, state border, diplomatic passport, border police, international treaties.*

INTRODUCERE

Codul penal al Republicii Moldova (art. 362 prevede sancțiuni pentru traversarea ilegală a frontierei de stat a Republicii Moldova. Aceasta reprezintă linia care separă teritoriul Republicii Moldova de statele vecine pe uscat și pe apă, iar în plan vertical delimitează spațiul aerian și subsolul Republicii Moldova de cele ale statelor vecine. Frontiera de stat definește limitele în care se exercită suveranitatea Republicii Moldova. Stabilirea frontierei de stat este responsabilitatea Parlamentului și trebuie să respecte principiile și normele dreptului internațional, putând fi modificată numai prin lege. Frontiera de stat este stabilită prin tratate între Republica Moldova și statele vecine, în urma activității comisiilor bilaterale de delimitare și demarcare. Aceasta este marcată pe teren cu semne de frontieră vizibile. Parlamentul ratifică tratatul care stabilește trasarea și marcarea frontierei de stat pe teren.

Frontiera de stat este trasată astfel: pe uscat – urmând liniile distinctive ale reliefului; pe sectoarele fluviale – de-a lungul liniei de mijloc a râului, pe calea navigabilă principală sau pe talvegul râului; pe lacuri și alte bazine de apă – de-a lungul unei linii drepte care unește punctele de ieșire ale frontierei de stat pe malurile respective. Dacă

malurile sau nivelul apei se modifică sau dacă râul își schimbă cursul, frontiera de stat rămâne neschimbată. Pe podurile și digurile care traversează apele de hotar, frontiera de stat se stabilește pe linia de mijloc sau pe axul tehnologic al acestora, indiferent de modul în care este trasată frontiera de stat pe apă. Obiectul juridic specific al infracțiunii constă în protejarea relațiilor sociale legate de inviolabilitatea frontierelor și integritatea teritorială a Republicii Moldova, precum și de respectarea ordinii de trecere a frontierei de stat. În general, această infracțiune nu are un obiect material, dar dacă este comisă cu violență, poate avea un obiect material - corpul persoanei asupra căreia s-a exercitat violența. Latura obiectivă a infracțiunii se manifestă prin acțiuni de trecere ilegală a frontierei de stat a Republicii Moldova.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Trecerea frontierei de stat este considerată ilegală dacă se efectuează fără pașaportul corespunzător sau fără autorizare, sau dacă se folosește un pașaport fals, un alt document fals, o autorizație falsă sau documentele altor persoane. Trecerea ilegală a frontierei de stat poate avea loc prin orice mijloc: pe jos, înot, cu mijloace de transport etc., la orice oră a zilei și în orice loc neautorizat pentru trecerea frontierei de stat. De asemenea, este considerată trecere ilegală a frontierei și în cazul în care o persoană deține autorizație de intrare sau ieșire din Republica Moldova, dar trece sau încearcă să treacă frontiera în locuri unde nu există puncte de trecere, inclusiv pentru obținerea unor avantaje materiale. Autorizarea trecerii frontierei de stat a Republicii Moldova se face prin punctele de trecere a frontierei la prezentarea unuia dintre următoarele documente: pașaportul cetățeanului Republicii Moldova cu sau fără viză de ieșire, pașaportul diplomatic, buletinul de identitate sau alte documente autentificate de autoritățile corespunzătoare.

Infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat este considerată formală și se consumă în momentul comiterii acțiunilor descrise în alin. (1) al art. 362 din Codul Penal al Republicii Moldova, adică trecerea ilegală a frontierei de stat [1]. Latura subiectivă a acestei infracțiuni este caracterizată prin intenție directă, deoarece făptuitorul conștientizează că acțiunile sale constituie o trecere ilegală a frontierei de stat și dorește să le comită. Motivele din spatele infracțiunii nu sunt relevante pentru calificarea acesteia și pot varia, incluzând dorința de a vizita rudele, turismul, evitarea serviciului militar sau a răspunderii penale, activități comerciale etc. Subiectul infracțiunii este general: o persoană fizică responsabilă care a împlinit vârsta de 16 ani la momentul comiterii infracțiunii. Trecerea frontierei de stat în circumstanțe agravante este incriminată în alin. (2) al art. 362 din Codul Penal al Republicii Moldova, când este comisă în mod repetat, și în alin. (3) al art. 362, în cazurile în care este a) însoțită de violență și b) realizată cu utilizarea unei arme. Violența, în sensul lit. a) din alin. (3) al art. 362, include atât violența nepericuloasă pentru viața și sănătatea persoanei, cât și pe cea periculoasă. Dacă trecerea ilegală a frontierei de stat a cauzat vătămări grave ale integrității corporale sau sănătății, acțiunile făptuitorului trebuie să fie încadrate conform art. 151 și art. 362 (cu excepția lit. a) din alin. (3)) din Codul Penal. Utilizarea armei se referă la folosirea orică-

rui tip de arme: de foc sau albe. În sensul art. 362, utilizarea armei include atât folosirea efectivă a acesteia, cât și amenințarea cu utilizarea ei. Legiuitorul a introdus în alin. (4) al art. 362 o clauză de excludere a aplicării prevederilor legii penale pentru anumite categorii de persoane aflate în situații specifice, specificând că dispozițiile art. 362 nu se aplică cetățenilor străini care intră în Republica Moldova fără pașaportul corespunzător sau autorizație pentru a solicita azil conform Constituției Republicii Moldova, precum și persoanelor victime ale traficului de ființe umane.

Totodată, în alin. (4) al art. 362 din Codul Penal al Republicii Moldova („Trecerea ilegală a frontierei de stat") se precizează că prevederile acestui articol nu se aplică persoanelor care au devenit victime ale traficului de ființe umane(acest lucru este prevăzut și de legislația altor state [5, p. 364]). Aceste dispoziții legale au scopul de a preveni revictimizarea în cazurile de trafic de ființe umane și de a sprijini resocializarea victimelor. Deși art. 362 din Codul Penal al Republicii Moldova menționează doar o acțiune generică – trecerea peste frontiera de stat a Republicii Moldova – este evident că aceasta se poate manifesta, din punct de vedere tehnic și real, prin faptele de intrare sau ieșire din țară, trecându-se fraudulos frontiera de stat, în modalități strict prevăzute. În esență, acest caracter ilegal (fraudulos) al trecerii frontierei de stat, completat de anumite modalități specifice, conferă faptelor comise un caracter prejudiciabil, necesar pentru a fi încadrate ca infracțiuni.

De asemenea, art. 362 alin. (4) din Codul Penal al Republicii Moldova stipulează că prevederile acestui articol nu se aplică cetățenilor străini care intră în Republica Moldova fără pașaportul corespunzător sau fără autorizație pentru a solicita dreptul de azil acordat de Constituția Republicii Moldova, precum și persoanelor care sunt victime ale traficului de ființe umane.

Delimitarea traficului de ființe umane de trecerea ilegală a frontierei de stat. Dacă făptuitorul organizează trecerea unei persoane peste frontieră, în afara punctelor de trecere, fără pașaportul corespunzător sau fără autorizația autorităților, iar aceasta are legătură cu traficul de ființe umane, răspunderea va fi aplicată nu doar conform art. 165 din Codul Penal al Republicii Moldova, ci și pentru organizarea trecerii ilegale a frontierei de stat (art. 42 alin. (3) și art. 362 CP RM). În cazul în care trecerea frontierei de stat este organizată prin punctele de trecere fără pașaportul corespunzător sau fără autorizație, răspunderea va fi administrativă și nu penală.

În literatura de specialitate se subliniază, pe bună dreptate, importanța locului comiterii infracțiunii de contrabandă - frontiera vamală (frontiera de stat a Republicii Moldova și perimetrul antrepozitelor vamale) [7, p. 448]. În acest context, dacă intrarea sau ieșirea din Republica Moldova se face prin alte locuri decât cele desemnate pentru aceasta, infracțiunea de contrabandă poate intra în concurs cu infracțiunea de trecere ilegală a frontierei de stat (art. 362 din Codul Penal al RM). Remarca privind trecerea frontierei de stat, nu și a perimetrului antrepozitelor vamale [7, p. 448], subliniază claritatea faptului că protecția regimului juridic al frontierei de stat se desfășoară în paralel cu protecția regimului juridic al frontierei vamale, iar posibilitatea califi-

cării infracțiunilor de contrabandă și trecere ilegală a frontierei de stat prin concurs întărește această claritate.

Frontiera de stat poate fi traversată și în afara punctelor oficiale de trecere, conform condițiilor și regulilor stabilite în acordurile între Republica Moldova și statele vecine. Aeronavele precum și alte vehicule aeriene traversează frontiera de stat prin culoare aeriene exprimat stabilite, respectând regulile Guvernului precizate în documentele de informație aeronautică. Trecerea frontierei de stat în afara acestor culoare aeriene este permisă doar cu autorizația Guvernului. În acest context, acest aspect al regimului juridic al frontierei de stat subliniază absența unei corelări normative între normele din articolul 362 și articolul 262 din Codul Penal al Republicii Moldova, indicând în unele cazuri o coincidență tehnică inadecvată. Decolarea și aterizarea aeronavelor în Republica Moldova se efectuează numai în aeroporturile sau aerodromurile care sunt dotate cu puncte de control ale trupelor de grăniceri (poliție de frontieră) și organe vamale. Celelalte condiții pentru decolarea și aterizarea aeronavelor și altor vehicule aeriene sunt stabilite de către Guvern. Mijloacele de transport fluvial ale Republicii Moldova și ale altor state navighează și trec frontiera de stat pe apele de frontieră în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. Aeronavele și alte vehicule aeriene traversează frontiera de stat prin culoare aeriene exprimat stabilite, respectând regulile Guvernului precizate în documentele de informație aeronautică. Trecerea frontierei de stat în afara acestor culoare aeriene este permisă doar cu autorizația Guvernului. [4].

Este evident însă că, în analiza sistematică a legislațiilor penale din mai multe state, se constată în diverse forme semnificația acestei reguli penale. De exemplu, Codul Penal al Turciei în articolul 513 (Secțiunea 10, Capitolul 6) [9] prevede că o persoană poate fi pedepsită dacă, în scopul ocupării parțiale sau totale a bunurilor sau teritoriului străin, schimbă sau modifică hotarele acestuia. Această prevedere nu se referă exclusiv la teritoriul și frontiera de stat, dar interpretările relevante sugerează și o astfel de situație.

Aceeași abordare normativă poate fi observată în analiza Codului Penal al Spaniei, al Kazahstanului și al Japoniei.

În conformitate cu articolul 246 din Codul Penal al Spaniei, se stipulează că schimbarea sau modificarea pilonilor sau frontierelor care delimitează proprietățile sau demarcațiile teritoriilor de pământ, fie ele publice sau private, constituie infracțiune [3]. De asemenea, Codul Penal al Japoniei menționează (articolul 262-II) infracțiunea de distrugere sau alte acțiuni în legătură cu semnele de frontieră [10].

Conform articolului 396 din Codul Penal al Kazahstanului, ridicarea, mutarea sau distrugerea semnelor de frontieră în scopul schimbării sau modificării ilegale a frontierei de stat a Republicii Kazahstan este sancționată cu o pedeapsă maximă de până la 2 ani de închisoare [11].

Potrivit articolului 332 din Codul Penal al Ucrainei, expedierea ilegală a persoanelor peste frontiera de stat a Ucrainei, organizarea acestei expedieri, conducerea acestor activități sau furnizarea de ajutor prin sfaturi, indicații, mijloace sau eliminarea barierelor constituie infracțiune.

Este important de menţionat că legiuitorul ucrainean renunţă la tehnica de abordare individuală a infracţiunii de trecere ilegală a frontierei de stat a ţării, configurând-o sub aspectul legăturii acesteia cu fenomenul de migraţionism. Conform art. 332 CP al Ucrainei, expedierea ilegală peste frontiera de stat a Ucrainei, organizarea expedierii ilegale a persoanelor peste această frontieră, conducerea acestor activităţi ori acordarea de ajutor prin intermediul unor sfaturi, indicaţii, punerea la dispoziţie a unor mijloace și excluderea barierelor constituie infracţiune [6].

Având în vedere situația actuală din Ucraina, legislatorul din această țară a adoptat și o legislație specială, care, credem noi, are putere juridică temporară. În principal, este vorba de articolul 332-1 din Codul Penal al Ucrainei, care vizează încălcarea ordinii de intrare pe teritoriul temporar ocupat al Ucrainei și ieșirea din acest teritoriu în scopul cauzării unor prejudicii intereselor statului, fiind supus răspunderii penale. Similar altor state (de exemplu, Republica Moldova), legislatorul ucrainean a reglementat distinct și infracțiunea de încălcare a regulilor de zbor internaționale [8].

România adoptă o abordare similară cu cea a Ucrainei în legislația sa, reglementând în Titlul 3 al Codului Penal infracțiunile legate de autoritatea și frontiera de stat [2]. În acest context, cele două capitole ale titlului specifică distinct infracțiunile împotriva autorității și cele legate de frontiera de stat. Referitor la infracțiunile legate de frontiera de stat (Titlul 3, Capitolul 2, articolele 262-265 din Codul Penal al României), se menționează: - intrarea sau ieșirea din țară prin trecerea ilegală a frontierei de stat a României - o variantă tipică a infracțiunii, care poate avea caracter accidental în cazuri în care infracțiunea a fost comisă: a) pentru a evita răspunderea penală sau executarea unei pedepse sau măsuri educative privative de libertate; b) de către un străin declarat indezirabil sau căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare sau ședere în țară (articolul 262 din Codul Penal al României).

CONCLUZII

O concluzie pertinentă ar putea sublinia faptul că legislațiile penale ale diferitelor state reglementează trecerea ilegală a frontierelor în moduri distincte, dar adesea convergente în privința protejării suveranității teritoriale și a intereselor statului. Exemplele din Codurile Penale ale diverselor țări, cum ar fi Ucraina și România, ilustrează cum infracțiunile de acest tip sunt definite și sancționate în contexte juridice variate, dar cu obiective comune de prevenire și combatere a activităților ilegale care afectează frontierele statelor.

În plus, abordarea comparativă evidențiază importanța normelor internaționale și a acordurilor bilaterale în stabilirea și apărarea frontierelor, reflectând o preocupare comună pentru securitatea națională și integritatea teritorială. Acest studiu arată că, în ciuda diferențelor în detaliile legislative, toate statele acordă o atenție considerabilă protecției frontierelor lor și aplică norme specifice pentru a contracara încălcările acestora.

Această concluzie subliniază, de asemenea, importanța cooperării internaționale în combaterea trecerii ilegale a frontierelor și necesitatea unor politici legislative eficiente

și corespunzătoare pentru gestionarea fluxurilor de migrație și prevenirea activităților infracționale transfrontaliere.

Redefinirea frontierelor statale prin intermediul conflictelor militare, creării teritoriilor secesioniste, alte metode ilegale de reformulare a pretențiilor teritoriale depășesc limitele bunului simț și a conviețuirii între popoare și națiuni, aceasta trebuie să facă parte din domeniul trecutului, iar mediul social uman contemporan trebuie să-și consolideze eforturile în vederea depășirii ambițiilor, a pretențiilor teritoriale de orice gen, aceste activități urmând a fi realizate doar în cadrul legal.

REFERINȚE

1. Codul penal al Republicii Moldova. Legea nr. 985-XV din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009. Modificat: *LP98 din 11.06.20, MO153-158/26.06.20 art.288; în vigoare 26.06.20*
2. Cod penal al României. Intrat în vigoare la 1.02.2014. În:http://www.avocatnet.ro/UserFiles/ articleFiles/1391378400_codul%20penal%20actualizat.
3. Codul penal al Regatului Spaniei. https://codexpenal.just.ro/downloads/Cod-Penal-Spania-RO.pdf
4. Legea RM privind frontiera de stat din 17 mai 1994, nr. 108-XIII. În: MO al RM, 1994, nr. 12/107. În:http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311529.
5. Михлина А. С. Уголовное право. Часть обшая, часть особенная. Вопросы и ответы. Москва: Юриспруденция, 2019. 400 с.
6. Pântea Andrei. Dreptului penal comparat: migrația ilegală. Revista Institutului Național al Justiției, numărul 2(65) / 2023 / ISSN 1857-2405. În:DOI:https://doi.org/10.52277/1857-2405.2023.2(65).01. CZU: 343.343.6, pp. 7-11.
7. Stati V. Infracțiuni economice. Note de curs. Chișinău: CEP USM, 2014. 530 p. ISBN 978-9975-71-520-1.
8. Уголовный кодекс Украины. № 2341-III от 5 апреля 2001 года (с изменениями и дополнениями по состоянию на 21.03.2023 г.). https://online. În:zakon.kz/m/amp/download/30418109
9. Уголовный Кодекс Турции. În:http://constitutions. ru/?p=5851&page=7.
10. Уголовный Кодекс Японии. Закон № 45 от 24 апреля 1907 г. в ред. Закона № 91 от 12 мая 1995 г. În: http:// constitutions.ru/?p=407.
11. Уголовный кодекс Республики Казахстан. http:// online. În:zakon.kz/Document/?doc_id=31575252&doc_ id2= 31575252#pos=464;-40&sub_ id2=4450000&sel_ link=1004096414.